

Οδός Μπισκίνη 22

Έτσι είναι τα πράματα, όπως το είπε εκείνη η γριά σ' ένα χωριό της Κύπρου. Ρώτησαν τη γνώμη της για την κρίση. Η γριά ανέβασε πρώτα το χέρι ψηλά και ύστερα χαμηλά. Οι φλέβες στη ράχη της παλάμη της σε σχήμα κεραυνού.

«Το ανέβας έσειει τζαι κατέβας», τους είπε.

Μου λένε: «Στον όγδοο όροφο».

Επιδιορθώνουνε το ασανσέρ εκείνη τη ώρα. Ανεβαίνω και κατεβαίνω με τα πόδια. Δύσκολο το «ανέβας», εύκολο το «κατέβας»...

Δυο μέρες στην Αθήνα, όλο γυρίζω από δω κι από κει για εξόφληση λογαριασμών. Τυχαία κατηγορίζω στην οδό Μπισκίνη στου Ζωγράφου.

Πλησιάζω στην υπόγεια γκαρσονιέρα με το μισό παράθυρο κάτω από το πεζοδρόμιο. Επιβραδύνω το βήμα...

Είχαμε συγκατοικήσει κάποτε σ' αυτήν πέντε παιδιά από την Κύπρο. Στρωματοάδα στο πάτωμα. Ζούσαμε με λίγα όσπρια και ζυμαρικά που μας έδιναν απ' την Αρχιεπισκοπή Αθηνών. Ό,τι έμενε από τα βραστά φασόλια της μιας μέρας και τα μακαρόνια της επομένης, την τρίτη μέρα τα σμίγαμε και τρώγαμε νόστιμη φασολομακαρονάδα! Περίσσευε και κάτι για τη γατούλα μας.

Τη γάτα την είχαμε βρει σε κακό χάλι στο πεζοδρόμιο, μπροστά στο παράθυρο. Μαύρη και ισχνή, ήταν έτοιμη να παραδώσει. Θα πέθαινε της πείνας. Το πήραμε ότι έμοιαζε με την προσωπική μας μοίρα. Την ονομάσαμε Μοιρούλα. Τη φροντίζαμε. Τη μάθαμε να τρώει απ' τη φτωχική δική μας τροφή. Πάχυνε γρήγορα. Δε βλέπαμε πια και ποντίκια στο υπόγειο...

Από ένα μικρό παράθυρο προς το φωταγωγό η Μοιρούλα όλο κοιτούσε προς τα πάνω μια φωλιά περιστεριών, σε μια προεξοχή μεταξύ πρώτου και δεύτερου ορόφου, με τρία πιτσουνάκια. Μέρα με τη μέρα έγιναν ωραία και παχουλά περιστεράκια,

έτοιμα να πετάξουν. Ήταν ψηλά, δεν κινδύνευαν απ' τη Μοιρούλα. Ο κίνδυνος προέκυψε από εμάς.

Ξέσπασε καβγάς ανάμεσά μας. Οι δύο τα λιμπίζονταν ως εξαιρετικό μεζέ, οι άλλοι τρεις είπαμε όχι, είναι κρίμα. Ο ισχυρός της παρέας ήταν ένας συγκάτοικος – ο μόνος που είχε βρει δουλειά, δούλευε σε εργοστάσιο τσιγάρων. Του χορηγούσαν δωρεάν τσιγάρα, και αυτός σ' εμάς. Απειλήσε ότι θα μας έκοβε τη χορηγία, αν συνεχίζαμε να έχουμε ενστάσεις. Πρώην λοκατζής. Μια μέρα που λείπαμε οι τρεις, δανείστηκε σχοινί και αναρριχήθηκε στο φωταγωγό μέχρι τη φωλιά...

Ο καιρός περνούσε. Παίζαμε χαρτιά, βρίζαμε χουντικούς, Εγγλέζους, Αμερικάνους ως υπαίτιους της συμφοράς μας, λέγαμε ιστορίες από την τουρκική εισβολή. Έτσι περνούσε η ώρα μας. Συχνά ακούσαμε από μακριά το σύνθημα «Δώστε τη χούντα στο λαό». Πεταγόμασταν τότε πάνω και τρέχαμε να συναντήσουμε τη διαδήλωση, να φωνάξουμε μαζί τους. Πολλές φορές τα πρωινά, μόλις ξυπνούσα, κοιτούσα γύρω τους τοίχους, για να συνειδητοποιήσω πού βρισκόμουν. Αγωνία μέχρι να σιγουρευτώ ότι ήμουν στην Αθήνα και όχι στις φυλακές της Τουρκίας. Αισθανόμουν τυχερός.

Στέκομαι στο πεζοδρόμιο, στο νούμερο 22. Το παράθυρο είναι ανοιχτό. Ρίχνω δυο τρεις κλεφτές ματιές. Μέσα ένας μελαιψός μετανάστης ανακατεύει φαγητό στο κατσαρόλι πάνω από ένα μικρό γκαζάκι. Γυρίζει και με κοιτάζει με άγριο βλέμμα. Πάω να του εξηγήσω, μα αυτός φοβισμένος τραβάει με δύναμη τα παντζούρια και τα σφαλίζει.

Ένα νεαρό ζευγαράκι, μάλλον φοιτητές, προσέχουν τη σκηνή.

«Ντροπή σας, κύριε», μου λέει το αγόρι.

«Γιατί ενοχλείτε; Συμπολίτες μας είναι και αυτοί!» συμπληρώνει το κορίτσι.

Τι να πω; Επιταχύνω το βήμα. Σκέψεις στροβιλίζονται στο νου. Όμοιες με το τίναγμα των φτερών των τριών μικρών περιστεριών: «Θα τα καταφέρουν οι νέες γενιές;»

Φτάνω στο τέλος του δρόμου. Ανεβαίνω τα σκαλάκια που οδηγούν στη λεωφόρο. Πιάνω το αριστερό πεζοδρόμιο της Ούλφ Πάλμε για το Παγκράτι. Ευθύς, ίσιος δρόμος. Υπάρχει και το «ίσιο», να ξέρετε, εκτός απ' το «ανέβας» και «κατέβας» στη ζωή...

L'arrêt du temps*

Την εφημερίδα της προηγούμενης μέρας την έβρισκα ακουμπισμένη στο θυρωρείο. Την άφηγε ο διαχειριστής της πολυκατοικίας, να τη διαβάσει όποιος θέλει. Την άνοιγα απευθείας στις Μικρές Αγγελίες. «Ζητούνται κοπτορραπτούδες... Ζητούνται λαντζέρηδες...» Πού και πού έβρισκα και κύκλωνα το τηλέφωνο εταιριών που θέλανε συνεργάτες για να πλασάρουν προϊόντα από σπίτι σε σπίτι. Έψαχνα απεγνωσμένα δουλειά, οποιαδήποτε δουλειά.

Έπρεπε να σταθείς ουρά στο περίπτερο για να μπορέσεις να κάνεις ένα τηλέφωνο. Αν ήθελες και δεύτερο, πήγαινες πίσω ξανά στη σειρά.

* L'arrêt du temps: η παύση, το σταμάτημα του χρόνου.

Πήγα σε πολλές συνεντεύξεις. Μόλις άνοιγα το στόμα μου, «Κύπριος είσαι; Τι γίνεται τώρα κάτω;» Ήταν τόσο νωπές και φρικτές οι μνήμες, που μου ήταν δύσκολο να τους εξηγήσω.

Ύστερα από πολλές προσπάθειες με πήρανε μαζί με άλλα δεκαπέντε είκοσι άτομα σε μια εταιρία που πλασάριζε πλαστικές βάσεις ψυγείων. Μας κάνανε σεμινάρια πώς να συμπεριφερόμαστε, πώς να ξεγελάμε τις νοικοκυρές και να τις πείθουμε. Μαζευτήκαμε στην πλατεία κοντά στο ξενοδοχείο Κάραβελ. Μας χώρισαν σε ομάδες κατά συνοικίες. Σε μας έλαχε το Αιγάλεω.

Φορτωμένοι με σακούλες γεμάτες βάσεις έπρεπε να αλλάξουμε τρεις συγκοινωνίες.

Ήταν παλιά τα λεωφορεία. Απορούσα πώς κατάφερναν να κινούνται με τόσο κόσμο. Στη διαδρομή άκουγα πολιτικούς καβγάδες, τη μάγκικη αργκό της εποχής, βρισιές, χριστοπαναγίες και ταυτόχρονα σταυροκοπήματα, όταν περνούσαμε μπροστά από εκκλησίες...

Ο μάνατζερ μάζεψε την ομάδα παράμερα και μας έδωσε τις τελευταίες οδηγίες. Επανέλαβε δυο τρεις φορές τη συμβουλή:

«Όταν σας ανοίγει γυναίκα, αρχίστε να μιλάτε

και να την κοιτάτε επίμονα στη βάση της μύτης, ανάμεσα στα μάτια της...»

Τέλος, όρισε στον καθένα από ένα δρόμο και μας ευχήθηκε καλή επιτυχία.

Πιάσαμε δουλειά. Εκείνο τον καιρό ο κόσμος άνοιγε εύκολα την πόρτα του. Μου άνοιξε μια κυρία. Εφάρμοσα αμέσως τη συμβουλή.

«Τι κοιτάς σαν χαζός;» είπε η γυναίκα και μου έκλεισε την πόρτα κατάμουτρα.

Στο επόμενο διαμέρισμα άνοιξε ένας μεσόκοπος κύριος με πιτζάμες.

Άρχισα να του εξηγώ.

«Μα, γι' αυτό το λόγο με ξύπνησες;»

Ζήτησα συγγνώμη και κατέβηκα γρήγορα τις σκάλες. Κατάφερα να πείσω μια νοικοκυρά, αλλά μου είπε πως έπρεπε να ρωτήσει πρώτα τον άντρα της.

Η οδηγία που είχαμε στην περίπτωση αυτή ήταν να αφήνουμε τη βάση στο ψυγείο μέχρι την επόμενη μέρα. Ανάλογα με την απόφαση του άντρα, θα την πληρωνόμαστε ή θα την παίρναμε πίσω. Απογοητεύτηκα, συνέχισα όμως την προσπάθεια.

Μου άνοιξε μια μεσόκοπη τσιγγάνα. Το πάτωμα στο μικρό σαλόνι ήταν όλο καλυμμένο με

κουρελούδες. Στο τραπέζι απλωμένη μια μισοτελειωμένη πασιέντζα. Ακολούθησα κατά γράμμα τη συμβουλή του μάνατζερ.

«Ασήμωσε να σε πω την τύχη σου, να σε πω το ριζικό σου», με διέκοψε.

«Δεν κρατάω μία...»

«Τότε δώσε ένα τσιγάρο».

Χαμογέλασε και άστραψε μια σειρά από χρυσά δόντια. Μάζεψε την τράπουλα.

«Ένα ταλιράκι και ένα τσιγάρο ακόμα να σε πω τι δουλειά θα πιάσεις».

Με κοιτούσε στη βάση της μύτης, ανάμεσα στα μάτια... Το πέμπτο χαρτί που άπλωσε ήταν βαλές πικά και το έκτο άσος σπαθί.

«Χμ!... Σε πέντε μέρες, πέντε βδομάδες, πέντε μήνες, δουλειά... βάσανα πολλά, λεφτά καλά. Ένα ταλιράκι ακόμα δώσε να σε πω για έρωτα».

Έχωσα το χέρι στην τσέπη, ψηλάφισα, υπήρχαν ακόμη κάτι ψιλά.

Βγήκε εφτά πικά.

«Χμ!» έκανε πάλι και άπλωσε ξανά το χέρι.

Έφυγα. Κατέβηκα στο δρόμο. Βρήκα τη Γιάννα, τη μόνη κοπέλα από την ομάδα, να κάθεται στο παγκάκι, δίπλα στη στάση των λεωφορείων, και να

καπνίζει. Κάθισα πλάι της. Κατάλαβε ότι έψαχνα για τσιγάρα και δεν έβρισκα.

«Πάρε, ντε», έκανε και έσπρωξε το πακέτο προς το μέρος μου. «Κωλοδουλειά... θα τα παρατήσω», είπε.

Φάνηκε το λεωφορείο, μου έλειπε ένα πενήντα-ράκι για το εισιτήριο.

«Σ' το κάνω εγώ, αύριο εσύ», με καθησύχασε.

Την επόμενη μέρα δεν την είδα.

Περπατώ στην Ούλωφ Πάλμε. Δεξιά ο δρόμος γίνεται κατηφορικός. Με βγάζει στην πλατεία στο Κάραβελ. Δίπλα μου περνά μια γριά τσιγγάνα. Θέλει να μου πουλήσει χαρτομάντιλα. Της δίνω δύο ευρώ και παίρνω ένα πακέτο.

«Βάσανα πέρασες πολλά, μα τσέπη σου γεμάτη...» ψιθυρίζει.

Γυρίζει την πλάτη και πλησιάζει μια κυρία. Εκείνη της δίνει ένα τσιγάρο, για να φύγει:

«Πάρε, ντε».

Αναγνωρίζω τη φωνή. Είναι η Γιάννα. Καθόμαστε για ένα καφεδάκι στο καφέ «L'arrêt du temps».

Το μούσι σου ή τη δουλειά σου

Πλησίαζαν οι μέρες για το δημοψήφισμα, βασιλευόμενη ή μη δημοκρατία. Μια γελοιογραφία στην πρώτη σελίδα της εφημερίδας μου τράβηξε την προσοχή.

Ένας δημοσιογράφος ρωτούσε έναν ζητιάνο:

«Εσύ τι προτιμάς, μια βασιλευόμενη ή μια αβασίλευτη δημοκρατία;»

«Μια βασιλόπιτα», απάντησε.

Παγωμένες οι μέρες, αρχές Δεκέμβρη. Μέρες Χριστουγέννων. Από φούρνους και ζαχαροπλαστέια, οι μυρωδιές από τα τσουρέκια, τα μελομακάρονα, τους κουραμπιέδες μου έσπαγαν τη μύτη. Μου 'ρχότανε να ορμήσω ν' αρπάξω ένα ταιψί και να το βάλω στα πόδια...

Γύρισα τις σελίδες στις Μικρές Αγγελίες. Ένα

καλλιτεχνικό γραφείο ζητούσε κομπάρσους. Δανείστηκα πενήντα δραχμές από έναν φίλο για την εγγραφή. Περίμενα...

Λίγο πριν από τις απόκριες με κάλεσαν. Ήταν για μια διαφημιστική παρέλαση του πολυκαταστήματος Μινιόν. Με ντύσανε Ινδιάνο! Έναν άγριο Ινδιάνο. Τραβούσα τα βλέμματα των παιδιών, όλα ήθελαν να φωτογραφίζονται μαζί μου. Έβγαλα διακόσιες δραχμές μεροκάματο. Έπειτα από καιρό ειδοποιήθηκα πάλι για μια διαφήμιση του καφέ Brano. Με βάλανε μαζί με άλλους να ρουφώ καφέ και να λέω ένα μακρόσυρτο «Μπράβο, αυτόοος είναι καφές».

Έψαχνα για κάτι καλύτερο.

Το νοσοκομείο Ευαγγελισμού, ιδιωτικού δικαίου τότε, ζητούσε άντρες για να τους εκπαιδεύσει ως τραυματιοφορείς. Έκανα αίτηση. Με πήρανε. Δεν είχα ξαναμπει ποτέ σε νοσοκομείο! Ένωθα ναυτία. Από τη δεύτερη κιόλας μέρας με βάλανε να κουβαλήσω στο νεκροθάλαμο έναν ηλικιωμένο ασθενή που είχε πεθάνει στην ουρολογική κλινική.

«Δεν είναι δουλειά αυτή!» συλλογίζόμουνα με αηδία.

Η συνοδός του νεκρού, μια γλυκύτατη γιαγιά

από τον Βόλο, μου έχωσε στην τσέπη ένα πεντακοσάρικο.

«Στη μνήμη του, αγόρι μου, ήταν άνθρωπος καλός».

Κοίταξα το χαρτονόμισμα. Αντέδρασα.

«Όχι, όχι, δεν είναι λάθος...» με πρόλαβε. «Κυπριώτης δεν είσαι;»

Κούνησα καταφατικά το κεφάλι.

«Είμαι Μικρασιάτισσα και ξέρω».

Έσπρωξε το χέρι μου στην τσέπη.

Έβαλα πείσμα, έμεινα στη δουλειά.

«Ν' αφήσω τόσα λεφτά;»

Τρεις τέσσερις μέρες αργότερα, ένα πρωί, βρισκόμουν στα Επείγοντα Περιστατικά. Μια αυστηρή και ψυχρή θεούσα φάνηκε στην άκρη του διαδρόμου – η προϊσταμένη.

«Όχι, έρχεται η πατσαβούρα!» ψιθύρισε ο κυρ Ηλίας, ο εκπαιδευτής μου. Γύρισε και μου είπε σιγανά: «Ξέρεις... αυτή ψωμί και ελιά και Κώτσο βασιλιά».

Ο κυρ Ηλίας μισούσε τη βασιλεία και ήταν πολύ ευχαριστημένος από το δημοψήφισμα.

«Στον διάολο και στον αγύριστο...» είπε κάποια στιγμή.

Η προϊσταμένη πλησίασε. Στάθηκε μπροστά μου.

«Τι...» μου λέει, «γενειάδα; Ή τη δουλειά σου ή το μούσι σου. Διάλεξε...»

Κάτι πήγα να πω, μα το κατάπια.

Σ' ένα διάλειμμα ο κυρ Ηλίας «Πώς σε λένε, είπαμε;» με ρώτησε.

Συνέχεια ξεχνούσε το όνομά μου.

«Άκου, Γιώργο, μια φορά, αρχές του '60, σε μια εκδήλωση λίγο πιο κάτω, στον Βασιλικό Κήπο, η Φρειδερίκη κάτι έπαθε ξαφνικά. Τη φέρανε λιπόθυμη εδώ, στον Ευαγγελισμό. Έπρεπε να τη μεταφέρουμε από το φορείο του ασθενοφόρου στο κρεβάτι του τμήματος των Επειγόντων. Άφησα τον άλλο να την πιάσει απ' την πλάτη και εγώ έχωσα και τις δυο μου χούφτες από κάτω της και την τράβηξα από τον κώλο. Το φχαριστήθηκα, ρε Γιώργο, που έπιασα τον κώλο της βασιλίσσας, το φχαριστήθηκα...»

Κύλησε ο καιρός. Ήρθε η πρωτοχρονιά και στο τραπέζι μας η βασιλόπιτα.